

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Бем Наталія Вікторівна, канд. іст. наук,
доцент кафедри історії та документознавства
Національного авіаційного університету

Анотація

У статті розкриваються конкретні засоби періодичних видань, спрямовані на розвиток української національно-патріотичної ідеї, виховання патріотичних почуттів у молоді.

Ключові слова: національне виховання, національна ідея, національно-культурне життя українців, інноваційні проекти.

Annotation

The article deals with methods of the press aimed at the development of the Ukrainian national-patriotic idea and the upbringing of patriotic feelings among the youth.

Key words: national education, national idea, national and cultural life of the Ukrainians, innovation projects.

Відродження української нації неможливе без зусиль держави, спрямованих на виховання громадянської свідомості молодого покоління, формування з нього ядра української інтелігенції, без уважного ставлення старшого покоління до студентської молоді. Ще 25 червня 2009 р. на засіданні колегиї Міністерства освіти і науки України було прийнято рішення про затвердження Концепції національного виховання студентської молоді, в якій наголошувалося на необхідності розроблення практичних заходів, котрі б сприяли реалізації цієї Концепції. Значна частина українського суспільства сьогодні з розумінням ставиться до національного виховання як до першооснови поваги держави до самої себе.

У Концепції вказано: «Відповіддю на виклики сучасного світу має стати національне виховання студентської молоді, котра формуватиме ядро української інтелігенції на основі національної ідеї. Національна ідея об'єднує й консолідує суспільство, сприяє виробленню активної життєвої позиції молоді людини, становленню її як особистості. Національний характер виховання полягає у формуванні людини як громадянина України незалежно від її етнічного та соціального походження, віросповідання та передбачає створення спільноти самодостатніх людей, які об'єднані національною ідеєю та оберігають свої цінності й свободи» [1].

Національно-патріотичне виховання молоді неможливе без інноваційної участі в цьому процесі засобів масової інформації, зокрема періодичних видань. Висвітленню питань національного виховання у засобах масової інформації приділяли увагу українські науковці В. Гнатюк, М. Стельмахович, Ю. Завалевський. Помітний внесок у розробку цієї проблеми здійснено Л. Кулішенко у посібнику «Проблеми національного виховання у

засобах масової інформації». У книзі проведений цілісний аналіз проблеми національного виховання у вітчизняній педагогічній журналістиці за період з 1991 до 2004 р., визначений зміст національного виховання на сучасному етапі розвитку вітчизняної педагогічної науки. На основі характеристики матеріалів за роками виявлено тенденцію щодо актуалізації питання виховання національно свідомої молоді в українському суспільстві; створено інформаційну модель національного виховання; виявлено сучасний ідеал національного виховання[2].

Основою консолідації нації є національні цінності українців, піднесення науки і культури, моральні цінності громадськості. Висвітлення національно-культурного життя українців є одним з важливих завдань засобів масової інформації, саме тих видань, яким не байдужа доля прийдешніх поколінь українців. У державі відзначаються День соборності України, День незалежності. В їх основі покладено принцип політичного самовизначення українського народу. А чи вміємо ми прищепити молоді гордість за свою Батьківщину, виховати своїх дітей справжніми патріотами?

Міркуванням щодо шляхів реалізації Концепції національного виховання і присвячено дану статтю. Її метою є висвітлення конкретних засобів періодичних видань, спрямованих на розвиток української національно-патріотичної ідеї, виховання патріотичних почуттів у молоді. У поле зору потрапили публікації в газеті «День» та громадсько-політичних газетах Київської області «Вишгород», «Трибуна праці», «Вісник Кагарличчини», «Макарівські вісті».

Про кількість періодичних видань в Україні свідчать наступні дані. У відповідності до каталогу періодичних видань, у 2014 р. в Україні буде видаватися 1290 назв газет [3]. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича одержує 79 назв газет [4]. Переважна частина загальноукраїнських видань, в яких сконцентрований високий журналістський потенціал, потужна виробнича база, не публікують матеріали, які, хоча б опосередковано, впливали на розвиток української національно-патріотичної ідеї. Достойною протиположністю їм є газети «День», «Голос України», районні громадсько-політичні газети.

Так, інноваційним проектом газети «День» є Міжнародний фотоконкурс, який проводиться вже 15 років поспіль. Конкурс світлин перетворився на сучасний засіб патріотичного виховання громадян України всіх поколінь. Про це свідчать і критерії оцінки найкращих фотографій, яких дотримується журі конкурсу. Так, від партнера XIV Міжнародного фотоконкурсу – Посольства Ізраїлю в Україні – учасник конкурсу А. Нестеренко одержав винагороду за світлину «В яблучко», на якій зображений український хлопчик у вишиванці, що стріляє з лука. Один з напрямків конкурсу – орієнтація на життєстверджуючі цінності, історії успіхів наших співгромадян. На думку

А. Нестеренка, газета «День» «організовує унікальний міжнародний фотоконкурс, аналогів якому практично немає» [5,с.12]. Він вважає, що сьогодні актуально показувати хороші, світлі моменти, які надихають жити, наповнюють життя змістом і гордістю за нашу Україну. Черговий етап конкурсу проводився і у вересні 2013 р. Роботи приймали на XV Міжнародний фотоконкурс вже у п'яти номінаціях: «Події», «Особистість», «Життя, як воно є», «Український світ» та «Світ очима дітей». При цьому до участі у фотоконкурсі запрошувалися всі охочі: професійні фотографи, фотожурналісти, аматори та діти до 18 років [5,с.12].

Ще одним унікальним проектом газети «День», який покликаний сприяти інтелектуальному зростанню молоді, формуванню громадянської позиції, поглибленню історичних знань, надає можливість по-новому осмислити трагічні сторінки історії українського народу є видання добірної серії книжок «Бронебійна публіцистика», яка вміщує важливі мемуари, есе, памфлети, роздуми та повчання видатних українців. Особливо небайдужими виявилися до цих видань викладачі і студенти-гуманітарії. Газета «День» на своїх сторінках розмістила враження і роздуми студентів-журналістів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка про «Бронебійну публіцистику». Так, Ольгу Фотельну вразила праця Михайла Драгоманова «Пропавший час», в якій автор наголошує на потребі створення вільної від «добрих сусідів» держави. Спираючись на історичну минувшину, письменник подає своє бачення цієї потреби. Студентка пише: «Видно, що автор сам не сприймає як польську, так і московську владу, наводячи рядки з поезії Т. Шевченка про «Варшавське сміття» та «грязь Москви». Однак він визнає, що цей переломний момент Україна мала пройти, щоб нарешті зрозуміти, чого вона хоче — волі чи пут» [6,с.6]. Книжка В'ячеслава Липинського «Вступне слово для читачів із ворожих таборів» викликала у студентки Оксани Грушанської такі думки: «Критика ж, яку дає автор українській еліті, звинувачуючи її у відсутності належного благородства та в інших вадах, — дійсно блискуча. Що ж стосується ідей, висловлених на початку ХХ століття, то вони, безперечно, лишаються актуальними і зараз. На мою думку, «Вступне слово...» — своєрідний посібник натхнення на українство. Тому що після його прочитання усвідомлюєш відповідальність за майбутнє нації, і з'являється бажання берегти її, берегти та втілювати національні ідеї та просто бути гідною донькою своєї України» [6,с.6].

Газета «День» тривалий час впроваджує в життя нові патріотичні проекти. Серед останніх — нове видання в серії «Бібліотека газети «День» «Україна Incognita», котре назване «Підривна література». Плануються нові цікаві видання: це публіцистика Андрія Сахарова та Івана Огієнка, «несподіваний» Степан Бандера, статті Андрія Шептицького та

Юрія Шевельова, Валерія Марченка і Михайла Грушевського, бестселер Ліни Костенко й унікальні спогади про Василя Стуса та взагалі про радянську табірну систему, маловідоме листування та щоденникові записи Тараса Шевченка [7,с.2]. Всі ці видання спрямовані на розвиток національної самосвідомості молоді – патріотичне виховання через класику української літератури дозволяє зробити це в повному обсязі.

Значну увагу розвитку національно-патріотичних почуттів молоді приділяють районні громадсько-політичні газети. Важливою темою, яку піднімають журналісти газети «Вишгород», є становище шкільництва, культурні, літературні, патріотичні заходи, які проводяться у школах міста Вишгород. Це видання справді можна назвати громадським, воно не перетворилося на широку трибуну виступів українських депутатів. Газета висунула гасло «Читай і пиши про своє місто» і намагається об'єднати усіх мешканців міста і району, активно долучаючись до масових заходів і висвітлюючи їх на своїх сторінках.

На сторінках газети «Вишгород» публікуються статті, які безпосередньо присвячені вихованню української молоді. У газеті є рубрики, присвячені широкому обговоренню освітніх проблем району, проблемам навчання українською мовою, розвитку рідного правопису, аналізу навчального процесу. У газеті чимало публікацій, які мають на меті не тільки висвітлити процес здобуття знань українськими дітьми, а й прищепити їм основи національного виховання. Серед таких публікацій замітка від 12 вересня 2013 р. «Урок націоналізму», в якій розповідається про заняття зі старшокласниками Вишгородської гімназії «Інтелект», який провів член спілки письменників Німеччини Віктор Тимченко. Цей захід відбувся під знаком виходу у світ нової книги публіциста «Час націоналізму», у якій йдеться про стратегію виживання у сучасному світі. Розмова з дітьми йшла про особливості нинішньої ситуації у світі та ймовірні напрями виживання націй у глобалізованому світі.

До сфери культурно-освітньої тематики, що висвітлюється на сторінках газети, входять література, мистецтво, релігія. Важливим чинником розвитку національної культури українців є поглиблене вивчення історії. Газета «Вишгород» не обминає своєю увагою цей напрям роботи. Рубрика «Про ці історичні події цікаво знати» заповнюється важливими датами, подіями, замітками про видатних людей. Варто зауважити, що публікації на історичні теми розраховані на широке коло читачів. Дуже часто в них простежуються ідеї збереження національних традицій, гордість за героїчну минувшину українського народу. Так, у газеті від 14 вересня 2013 р. вміщено матеріали, присвячені звільненню міст і сіл України від фашистських загарбників. Естафета Воїнської Слави під гаслом «Пишаємось Великою Перемогою», йдеться у повідомленні, пройде 26 містами

України. Стартувала естафета у Харкові, далі Вахту пам'яті приймуть Чернігів, Полтава, Запоріжжя, Дніпропетровськ [8,с.2]. У цьому ж номері читаємо про урочисте відкриття 13 вересня 2013 р. на території Вишгородської пожежної частини пам'ятного знаку пожежникам-ліквідаторам аварії на ЧАЕС – мешканцям району[8,с.2].

Змістовні матеріали на історичні теми публікують на своїх сторінках «Макарівські вісті». Тут можна ознайомитися з дослідженнями макарівського історико-краєзнавчого клубу «Пошук». Серед них матеріали про історію відомих садиб у Макарівському районі, біографії видатних людей, унікальні документи Мотижинського архіву [9,с.4]. Газета закликає свято берегти пам'ять про земляків, які у трагічні роки історії зберегли та передали наступним поколінням надбання предків, традиції та духовність народу. Знайшлося місце в газеті і для «Літературного куточку». Тут розміщують поезії, мемуари, презентації книг. Серед них презентація книги В. Святненка «Рідний край над Здвижень-рікою. У терновому вінку».

Чимало матеріалів, які об'єднують громадян України національною ідеєю, розміщує на своїх сторінках «Трибуна праці» – суспільно-політична газета Іванківського району. Так, наприклад, у жовтні 2013 р. детально висвітлювався творчий марафон для дітей «Майбутнє України будуємо разом». На свято дитячої творчості в Іванкові прибули діти з п'яти районів Київської області, демонструючи свої таланти, любов до рідного краю [10,с.2]. У газеті за 28 жовтня 2013 р. можемо ознайомитися зі статтею «Гурт «Надія» святкує перший ювілей», присвяченій місцевим аматорам сцени села Розважів [11,с.2].

Таким чином, національно-патріотичне виховання, здійснюване через ЗМІ, є важливою складовою відродження української нації. Далеко не вся періодика, яка видається в Україні, приділяє увагу цій темі. Але ті видання, для яких ця тематика не є чужою, спрямовують свої зусилля на формування національно-патріотичних почуттів у молоді, усвідомлюючи, що національно-патріотичне виховання є одним із стрижнів, на яких ґрунтується незалежність та ідентичність українського народу.

1. Концепція національного виховання студентської молоді [Електронний ресурс] . – Режим доступу: lnu.edu.ua/general/vicerector_train/concept_vykh...
2. Кулішенко Л. А. Проблеми національного виховання у засобах масової інформації [Текст] : навч. посіб. / Л. А. Кулішенко. — Суми : СумДУ, 2007. — 173 с.
3. Каталог періодичних видань на 1-ше півріччя 2014 року [Електронний ресурс] . – Режим доступу: www.presa.ua/?mod=mod3&ind=6
4. Перелік періодичних видань України за 2013 рік [Електронний ресурс] . – Режим доступу: www.library.univ.kiev.ua/ukr/subscription/ukr.php3
5. Лубчак В. «День» відкриває світи. У прямиому розумінні» [Текст] /В. Лубчак //День. – 2013. – 2 липня. – С.12.

6. Загоруйко Н. «Після прочитання цієї праці все змінюється...» [Текст] /Н. Загоруйко //День. – 2013. – 7-8 вересня. – С.6.
7. Івшина Л. Ми маємо бути готові... [Текст] /Л. Івшина //День. – 2013. – 19-20 липня. – С.2.
8. Під прапорами Перемоги //Вишгород. – 2013. – 14 вересня. – С.2.
9. Букет Є. Мотижинський архів – джерело для досліджень історії козацтва [Текст] /Є. Букет //Макарівські вісті – 2012. – 2 листопада. – С.4.
10. Рябокляч Т. У вінку з дитячих талантів [Текст] /Т. Рябокляч //Трибуна праці – 2013. – 26 жовтня. – С.2.
11. Павленко Н. Гурт «Надія» святкує перший ювілей [Текст] /Н. Павленко //Трибуна праці – 2013. – 29 жовтня. – С.2.